

ПРОЕКТ – ЯК ЗАСІБ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ З БЕЗРОБІТНОЮ МОЛОДДЮ

У статті розглядається соціальний проект, спрямований на розвиток потенційних можливостей безробітної молоді шляхом підвищення професійного рівня.

Ключові слова: проект, безробітна молодь, профорієнтаційна робота, соціальний працівник.

ДЕРЖАВА, ВИЗНАЧАЮЧИ КОНКРЕТНІ ШЛЯХИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА, ОРІЄНТУЄТЬСЯ ПЕРЕДУСІМ НА МОЛОДЕ ПОКОЛІННЯ ВІКОМ 16-28 РОКІВ, ПОТЕНЦІАЛ І ЗНАННЯ ЯКОГО, ПОМНОЖЕНІ НА ДОСВІД ПОПЕРЕДНІХ ПОКОЛІНЬ, МОЖУТЬ СТАТИ ЗАПОРУКОЮ ПРОГРЕСИВНОГО РОЗВИТКУ НЕЗАЛЕЖНОЇ ДЕРЖАВИ. МОЛОДЬ – ЦЕ ГОЛОВНИЙ СТРАТЕГІЧНИЙ РЕЗЕРВ СУСПІЛЬНИХ РЕФОРМ, ЯКІ НЕ МОЖУТЬ ЗДІЙСНЮВАТИСЯ БЕЗ ВИХОДУ НА ЯКІСНО НОВИЙ РІВЕНЬ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА [1, с. 23-24].

Водночас молодь більшою мірою, ніж інші групи населення, підпадає під загрозу бути безробітною. Тому вирішення проблеми підготовки кваліфікованого фахівця з даної проблеми можливе за умови формування в нього особистісно-професійних якостей зі стійкою установкою на самовиховання, самовдосконалення, оволодіння теоретичними знаннями, уміннями й навичками, системою технологій профорієнтаційної роботи [2, с. 129-132].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення проблеми безробіття молоді, знайшли відображення у працях О. Амоші, Л. Лісогор, Н. Борецької, В. Васильченко, Л. Лісогор, та ін. Однак проведений аналіз наукових праць і емпіричних матеріалів дозволяє підтвердити відсутність системного теоретико-методичного, науково-технологічного забезпечення та проектувального підходу до розв'язання проблеми підготовки майбутніх фахівців з профорієнтаційної роботи з безробітною молоддю.

Актуальність статті зумовлена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 січня 2010 р. № 150-р "Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції державної системи професійної орієнтації населення" (із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 1109 від 20 жовтня 2011 р., №1069 від 14 листопада 2012 р.), в якому затверджено план заходів щодо реалізації Концепції державної системи професійної орієнтації населення, зокрема, зазначено: включати до територіальних та місцевих програм зайнятості населення заходи щодо забезпечення розвитку системи професійної орієнтації населення та проводити аналіз результатів профорієнтаційної роботи за такими показниками: кількість здійснених профорієнтаційних заходів та наданих послуг, чисельність осіб, охоплених такими послугами.

Реалізація розпорядження стане значно ефективнішою за умови врахування проектувального компоненту у змісті профорієнтаційної роботи з молоддю. Проект – це дизайн. П'яти основним напрямкам професійної діяльності людини відповідає п'ять видів дизайну:

- реалістичним професіям типу "людина-природа" і "людина-техніка" відповідають дизайн промислових виробів та об'єктів і ландшафтний дизайн;
- естетичним професіям типу "людина-художній образ" і "людина-людина" відповідають дизайн одягу, зачісок, віражу та дизайн інтер'єру;
- інформаційно-технологічним професіям типу "людина-знакові системи" відповідає графічний дизайн (веб-дизайн).

Відповідно можна виокремити три "школи" професій, які стануть стартовими майданчиками для професійної кар'єри молодих людей трьох типів: майстер-діяч, художник-глядач і мислитель-слухач.

Але поки що проект соціально-професійної орієнтації не апробовано в Україні, хоч у зарубіжному досвіді (наприклад, Австралії) зазначеною проблемою займається Міністерство освіти і профорієнтації [4].

Проблема зайнятості та безробіття є своєрідним віддзеркаленням соціально-економічного розвитку будь-якого суспільства. Її недостатнє вирішення може мати виключно негативні соціальні наслідки для суспільства в цілому, та його окремих груп і прошарків і для кожної людини. Об'єктивно оцінюючи високий інтелектуальний потенціал, мобільність та гнучкість молодих людей, можна стверджувати, що вони мають можливість впливати на суспільний прогрес країни, визначаючи майбутнє суспільства, держави та світового співтовариства. Багато в чому цей вплив залежить

від того, наскільки активно молодь включається в суспільні процеси. Однак молоді люди стикаються з істотними труднощами під час входження в суспільне й соціальне життя, де одним із найбільших складних моментів є їх працевлаштування [3, с. 116].

ПРОБЛЕМИ МОЛОДІ НА РИНКУ ПРАЦІ ОБУМОВЛЕНІ ПЕВНИМИ ОСОБЛИВОСТЯМИ СОЦІАЛЬНОГО СТАНУ І ТРУДОВОЇ ПОВЕДІНКИ, А САМЕ: ДОСИТЬ ВИСОКИМ ОСВІТНІМ РІВНЕМ; НАЯВНІСТЮ ПРОФЕСІЇ АБО КВАЛІФІКАЦІЇ; НИЗЬКОЮ АДАПТОВАНІСТЮ ТА ВРАЗЛИВІСТЮ ЩОДО НАВКОЛИШНЬОГО ЕКОНОМІЧНОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА; ПІДВИЩЕНИМИ ВИМОГАМИ ЩОДО ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ (ПРЕСТИЖУ, ЗАРОБІТКУ), ЗМІСТУ, ХАРАКТЕРУ Й УМОВ ПРАЦІ; ВИСОКОЮ ПРОФЕСІЙНОЮ І ТЕРИТОРІАЛЬНОЮ МОБІЛЬНІСТЮ, ЩО ЗУМОВЛЕНА НЕУСТАЛЕНІСТЮ ТА СЛАБКІСТЮ ЕКОНОМІЧНИХ І СОЦІАЛЬНИХ ЗВ'ЯЗКІВ МОЛОДОЇ ЛЮДИНИ.

На сьогоднішній день держава недостатньо створює умови зайнятості молоді, сприяючи тим самим дестабілізації суспільства, зростання соціально-психологічної напруги і кримінальних проявів серед молоді. Зниження інтелектуального потенціалу країни, погіршення становища молоді різних вікових груп та різного рівня професійної підготовки, втрата значною частиною молоді розуміння значущості праці як найважливішої життєвої цінності загрожують подальшим поглибленням негативних тенденцій у соціальній, соціально-економічній і культурній сферах суспільства [1, с. 267].

Отже, питання професійного становлення сучасної молоді охоплює найрізноманітніші аспекти соціально-педагогічної діяльності, і як наслідок простежується поглиблення суперечностей між:

– об'єктивними потребами розвитку системи професійного навчання молоді та відсутністю належного нормативно-правового організаційного і науково-методичного забезпечення;

– недостатньою обізнаністю власних потенційних можливостей та опануванням ними або іншими видами професійної діяльності;

– необхідністю з'ясування стану професійної компетентності молоді, домінуючих профілів здібностей особистості і відсутністю науково обґрунтованих та експериментально перевірених методів компетентної діагностики молоді;

– наявністю у безробітної молоді індивідуального стилю пізнання, необхідністю вільного вибору місця і часу для профорієнтації і відсутністю апробованих практикою форм профорієнтаційної роботи з молоддю.

Відтак суперечності між теорією і практикою охоплюють усі складові профорієнтаційної роботи з молоддю: мету і завдання; сукупність методів, способів і прийомів; зміст і організаційні форми профорієнтації, моніторинг якості профорієнтації молоді.

Метою статті є розгляд соціального проекту "Школа і професія", спрямованого на розкриття власних потенційних можливостей, самоактуалізацію молоді на сучасному ринку праці шляхом підвищення професійного рівня на базі створених профорієнтаційних "шкіл".

Орієнтуючись на розроблені студентами IV курсу НПУ ім. М.П. Драгоманова проекти профорієнтаційної роботи з молоддю в рамках спецкурсу "Профорієнтаційна робота з безробітною молоддю" спільно з викладачами розроблений та організований проект "Школа і професія", спрямовувався на вирішення таких завдань:

1. Інформування молоді про діяльність профорієнтаційних "шкіл" та можливість участі у них шляхом проведення інформаційно-просвітницької кампанії про проект та розміщення інформаційних матеріалів у ЗМІ.

2. Інформування учнівської та безробітної молоді про стан та перспективи регіонального ринку праці, його структуру і вимоги, що пред'являються до сучасного працівника.

3. Формування відповідального ставлення до планування професійної кар'єри за рахунок розширення знань про світ професійної праці, інформування про розмаїття професій і основні правила вибору професії.

4. Створення мотивуючої і об'єднуючої лінії поведінки, яка стимулює високу ініціативність учасників проекту.

5. Дотримання виховного характеру діяльності профорієнтаційних шкіл – спрямованість їх на формування всебічно розвиненої особистості у комплексі трудового, економічного, морального, естетичного, правового, фізичного напрямів виховання молоді.

Даним проектом доведено, що коли молодь навчити віднаходити власний потенціал та нереалізовані можливості – це може стати початком перспективного бізнесу.

Ідея пошуку альтернативи всебічному та гармонійному розвитку особистості, як процесу самоактуалізації, саморозвитку індивіда, який оволодіває головною справою життя й використовує весь спектр можливостей залучення до загальнолюдської культури визріла завдяки попередньому досвіду роботи з молоддю. Природу сучасної молоді людини я вбачаю у прагненні до самоствердження, прояву всіх своїх природних задатків і здібностей, адже всебічно й гармонійно розвивати власне тіло і дух, голову й руки, серце і розум – покликання кожної людини, що з'явилася на цей світ. Всебічний та гармонійний розвиток

особистості передбачає дотримання єдності та взаємодії п'яти частин виховання: розумове, фізичне, трудове, моральне й естетичне.

Сучасна молодь потребує нових форм і методів взаємодії, тому до концептуальних організаційно-педагогічних умов реалізації мети і завдань профорієнтаційної роботи з молоддю слід віднести: реформування системи освіти; створення дієвого механізму регулювання та захисту молоді; наступність окремих етапів профорієнтаційної роботи, на кожному з яких вирішуються конкретні завдання та реалізуються адекватні їм методики; активність молоді, яка не має роботи; продуктивна соціально-творча діяльність (коучинг); використання інноваційних форм і методів у процесі профорієнтаційної роботи за умови забезпечення взаємодії розумового, фізичного, трудового, морального та естетичного навчання і виховання.

Відповідно до визначених типів професій (реалістичні, естетичні, інформаційно-технологічні) та з урахуванням мети та завдань розробленого проекту визначено шість етапів його реалізації.

1 етап. Проведення початкової інформаційної кампанії про проект через розміщення публікацій в ЗМІ, налагодження інформаційного супроводу заходів проекту у ЗМІ, розміщення не менше 5-ти інформаційних повідомлень у ЗМІ з метою інформування цільової аудиторії про діяльність в рамках проекту та можливість участі в ньому:

- встановлення домовленості з представниками місцевих ЗМІ (газети, телекомпанії, радіокомпанії), які будуть висвітлювати інформацію в рамках реалізації проекту;
- використання інтернет-ресурсів для розповсюдження інформації про діяльність в рамках проекту;
- залучення волонтерів для розповсюдження інформаційних повідомлень стосовно проекту;
- організація та проведення круглого столу "Організація інформаційно-профорієнтаційних послуг".

Результатом роботи на цьому етапі передбачається налагодження інформаційного супроводу в рамках реалізації проекту та охоплення великої кількості потенційної цільової аудиторії.

2 етап. Організація та проведення настановної бесіди для цільової аудиторії "Виховання досконалості шляхом дизайн-освіти":

- знайомство та налаштування молоді на тривалу співпрацю;
- підготовка програми проекту;
- розповсюдження інформаційних повідомлень серед інтернет видань;
- налагодження співпраці між центром зайнятості, місцевою владою, громадським сектором та спільне вироблення механізму працевлаштування молоді на базі "третього сектору".

Результатом роботи на цьому етапі передбачається включенність цільової аудиторії в роботу проекту. Виокремлення часових меж та етапів взаємодії.

3 етап. Створення та організація роботи профорієнтаційної "школи Мислителів":

- презентація створення та діяльності профорієнтаційної "школи Мислителів";
- розробка та затвердження положення про діяльність "школи Мислителів";
- інформаційне висвітлення теми створення "школи Мислителів" у ЗМІ;
- діагностика та розвиток всіх видів мислення в процесі проведення профорієнтаційних тренінгів, вправ, ігор тощо;
- організація та проведення не менше 3-х зустрічей з представниками професій відповідного типу;
- узагальнення та підведення підсумків роботи цільової аудиторії в "школі Мислителів".

Результатом роботи на цьому етапі є розвиток логічного та абстрактного мислення. Створення образу випускника профорієнтаційної "школи Мислителів". Розвиток пізнавальних мотивів, культури мислення, раціональної організації праці, озброєння системою знань професійного розвитку, формування власного світогляду: уміння свідомо будувати своє життя, працювати, органічно поєднуючи ідеї з практичними справами. Активізація молоді в процесі пошуку роботи та побудови кар'єри, а також розвиток впевненості у своїх силах після отримання практичних порад щодо досягнення поставлених цілей. Вміння вибирати професії відповідного типу та ототожнювати себе з ними.

4 етап. Створення та організація профорієнтаційної "школи Художників":

- презентація створення та діяльності профорієнтаційної "школи Художників";
- розробка та затвердження положення про діяльність "школи Художників";
- інформаційне висвітлення теми створення "школи Художників" у ЗМІ;
- діагностика та розвиток загальних творчих здібностей в процесі проведення профорієнтаційних тренінгів, вправ, ігор тощо;
- організація та проведення лекцій з історії мистецтв, дизайну, психології творчості, культурології та етнографії;
- запрошення фахівців вищезазначених сфер для знайомства із сучасним станом мистецтва, новими та традиційними техніками виконання творчих робіт, впливом мистецтва на формування особистості;
- проведення серії майстер-класів: батик, малюнок на склі, графіка, живопис, орігамі, кусудами, паперопластика, квілінг, декупаж, плетення гобеленів, витинанки, валяння, вироби із глини, пляшк-арт, плетення з соломки, тетр, вироби із бісеру, вишивка, прикраси зі шкіри, ляльки-мотанки, вироби із гіпсу, архітектура, аплікація на папері та на тканині, виготовлення свічок, ниткомаше, ізонитка, мистецтво фотографії, прикраси та квіти з паперу, колаж, ландшафтний дизайн, екібана тощо;
- підготовка та розміщення інформаційних матеріалів з результатами проведення майстер-класів у ЗМІ та серед інтернет-видань;
- узагальнення та підведення підсумків роботи цільової аудиторії в "школі Художників".

Результатом роботи цього етапу передбачається розвиток естетичного та художнього смаку, творчого та художньо-образного мислення, уяви тощо. Створення образу випускника профорієнтаційної "школи

Художників". Вдале поєднання професійного навчання і виховання з продуктивною працею як основою розвитку гармонійної і всебічно розвиненої особистості. Художньо-естетична освіченість та вироблення умінь творити прекрасне не лише у професії, але і у повсякденному житті шляхом формування естетичних знань, поглядів, смаків, почуттів, ідеалів, які ґрунтуються на національній естетиці та кращих надбаннях цивілізації та активної участі у створенні прекрасного своїми руками. Вміння вибирати професії відповідного типу та ототожнювати себе з ними.

5 етап. Створення та організація роботи профорієнтаційної "школи Майстрів":

- презентація створення та діяльності профорієнтаційної "школи Майстрів";
- розробка та затвердження положення про діяльність "школи Майстрів";
- інформаційне висвітлення теми створення "школи Майстрів" у ЗМІ;
- діагностика та розвиток вольової організації, професійно важливих рис характеру особистості та спеціальних здібностей в процесі проведення профорієнтаційних тренінгів, вправ, ігор тощо;
- організація та проведення майстер-класів представників професій типу "людина-природа" та "людина-техніка";
- організація екскурсій на виробництва реалістичних типів професійних середовищ;
- підготовка та розміщення інформаційних матеріалів з результатами проведення майстер-класів у ЗМІ та серед інтернет-видань;
- узагальнення та підведення підсумків роботи цільової аудиторії в "школі Майстрів".

Результатом роботи цього етапу передбачається розвиток психомоторних якостей. Створення образу випускника профорієнтаційної "школи Майстрів". Підвищенню розумової і фізичної працездатності, виховання моральних якостей (сміливості, наполегливості, рішучості, дисциплінованості, відповідальності), гармонії тіла і духу, потреби у здоровому способі життя. Формування працелюбності, свідомого і творчого ставлення до праці, як життєвої потреби, вищої цінності людини і суспільства. Засвоєння трудових умінь, навичок культури розумової та фізичної праці, умілого господарювання, підприємництва. Залучаються до сучасних досягнень техніки, навчання працювати на найпоширеніших машинах, поводження з різними інструментами, технічними пристроями, що створює передумови для підготовки молоді до праці в сучасному виробництві, а також до життя в суспільстві, всі сфери якого пронизує техніка, що постійно ускладнюється. Подолання однобічності особистісного розвитку усвідомленням того, що праця має матеріальний результат, особистісну і соціальну спрямованість, організацію, включення до системи трудових відносин суспільства. Вміння вибирати професії відповідного типу та ототожнювати себе з ними.

6 етап. Організація виставки готових робіт учасників під час участі у майстер-класах:

- відбір робіт, оформлення виставки самими учасниками майстер-класів;
- поширення інформації про захід у ЗМІ;
- відкриття виставки та проведення майстер-класів його гостям учасниками проекту;
- узагальнення та підведення підсумків роботи цільової аудиторії в проекті "На старті професійної кар'єри (школа професій)"

Результатом цього етапу буде практичне застосування набутого досвіду в профорієнтаційних "школах". А також реальна оцінка власних здобутих вмінь, навичок і здібностей.

Висновки. Отже, проектування майбутніми соціальними працівниками процесу профорієнтаційної роботи з безробітною молоддю розглядається як послідовна, поетапна реалізація скоординованих соціально-педагогічних дій, операцій, процедур, що забезпечують досягнення мети профорієнтаційної роботи – самовизначення та самореалізація особистості.

Використані джерела

1. Васильченко В.С. Державне регулювання зайнятості: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2003. – 252 с.
2. Іванова О.Л. Основні концептуальні аспекти розробки стандартів підготовки соціальних працівників// Актуальні проблеми професійної підготовки фахівців соціальної роботи в Україні і за рубежом. Матеріали міжнародної наук.-практ. конференції. – Ужгород: Мистецька лінія, 2003. – С.129-132.
3. Психологія особистості безробітного / Матеріали IV-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції (25 травня 2007 р.). / Відп. Ред. О.В. Киричук. Упорядники: Киричук О. – К.: Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України, 2007. – 304 с.
4. Слосанська Г.І. Професійна підготовка соціальних працівників у вищих начальних закладах Австралії: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. – Тернопіль, 2011. – 229 с.

**THE PROJECT - AS A MEANS OF CAREER-GUIDANCE WORK
WITH THE UNEMPLOYED YOUTH**

An annotation In the article is examined social a project, directed on development of potential possibilities of unemployed person of young people by the increase of professional level.

Key words: *project, young people, vocationally orientated work, social worker.*

Стаття надійшла до редакції 10.03.13

